

DOMINIQUE JEAN LARREY

Groter dan de keizer

tekst en beeld:
Jan Hein van Dierendonck

Op 30 september 1811, toen keizer Napoleon Bonaparte door Terneuzen wandelde – zijn charmeoffensief wordt uitvoerig belicht in het thematijschrift *Napoleon in Nederland 1811-2011* – verrichten zijn chirurgen in Parijs een memorabele mastectomie bij de Engelse dichteres Fanny Burney. Zonder verdoving en in haar huiskamer. Ze schreef daarover een hartverscheurend verslag. De empathische man die het 'gepolijste staal' hanteerde heette Baron Dominique-Jean Larrey. Over hem zei Napoleon ooit: 'Het is de oprechtste mens die ik ooit heb gekend – richt het leger ooit een erezuil op, dan moet het zijn voor Larrey!'

Terecht. Deze onverschrokken held, die deelnam aan minstens zestig veldslagen en onnoemelijk veel (vaak gedurfde) amputaties uitvoerde, voegde een nieuwe dimensie toe aan de militaire geneeskunde. Denk alleen al aan zijn uitvinding van de volledig geoutilleerde en door wendbare paarden getrokken ambulances. Of aan de implementatie van een triagesysteem zonder rangen en standen – en zelfs zonder vijandsbeeld.

De in 1766 in een Pyrenees dorp geboren Larrey moet al vroeg zijn vader missen. Vanaf

zijn 13de woont hij bij een oom in Toulouse, hoofdchirurg en docent, die hij al snel helpt met het voorbereiden van anatomiecolleges. Zijn succesvolle geneeskundestudie zet hij voort in Parijs, waarna hij aanmonstert bij de marine. Nauwelijks een jaar later is hij terug en neemt hij deel aan de bestorming van de Bastille. De daaropvolgende periode is bloedig en leerzaam. Zo leert hij dat mortaliteit en morbiditeit toenemen naarmate amputaties langer worden uitgesteld. Larrey wordt hoofdchirurg van het Rijnleger, begint in 1792 met de ontwikkeling van zijn ambulance en mag vijf jaar later van Napoleon de militaire staf en 'MASH-units' organiseren op diens Italiaanse veldtochten.

In 1801 wordt hij benoemd tot *Chirurgien en chef de la Grande Armée* en blijkt hij behalve een groot chirurg ook een uitstekende bevelhebber. In 1808 verheft Napoleon hem in de adelstand.

Ook de vijand heeft hem trouwens hoog zitten: na Waterloo keert Larrey onder escorte terug naar Frankrijk. Hij zet zijn medische carrière voort als burger, publiceert onder meer zijn memoires en overlijdt in 1842 te Lyon.